

فاتح سامع

01/05/2022

روز جهانی آزادی مطبوعات (سوم ماه می)

هدف از برگزاری روز جهانی آزادی مطبوعات چیست؟ آزادی رسانه و مطبوعات همانند یک ضمانت‌نامه از جانب دولت‌ها به رسانه‌های عمومی می‌باشد. با پیروی و تکریم از آن، حکومت و دولت‌ها در مقابل ابراز نظرها در جوامع روندهای محدودکننده را نباید اعمال کنند. این روز حقوق قانونی رسانه‌ها و همچنین مراجع رفع اختلاف بین رسانه‌ها و شاکیان را یادهانی و مشخص می‌کند. این حقوق در بسیاری از کشورها به صورت قانونی در چهارچوب قوانین اساسی آن کشور تعبیه شده‌است تا از آزادی مطبوعات حمایت به عمل بیاید.

در رابطه با اطلاعات دولتی، هر کدام از دولت‌ها خود تصمیم می‌گیرند که کدام منابع و مواد اطلاعاتی در دسترس عموم قرار گرفته یا محفوظ بماند. مواد دولتی به دو دلیل محافظت می‌شوند، طبقه‌بندی اطلاعات به‌دلیل حساسیت، یا به‌دلیل منافع ملی. بسیاری از دولت‌ها سعی دارند تا از طریق تسلط یافتن بر قوانین مهم، آزادی تبادل اطلاعات قانونی را که برای تعریف حدود و ثغور علاقه بین‌المللی کاربرد دارند، محدود بسازند و از این طریق دید جهانی را منحرف کنند.

یونسکو سازمان جهانی علمی، آموزشی و فرهنگی است که در سوم ماه می 1991 اعلامیه ای را در باره «ارتقای آزادی مطبوعات در جهان» در شهر ویندهوک پایتخت نامیبیا به تصویب رسانید و از مجمع عمومی سازمان ملل متحد تقاضا کرد که این روز به نام روز آزادی مطبوعات نامیده شود. مجمع عمومی سازمان ملل متحد نیز در ۲۰ دسامبر ۱۹۹۳ میلادی در چهل و هشتمین اجلاس خود طی مصوبه ۴۸/۴۳۲، روز سوم ماه می هر سال را به‌عنوان «روز جهانی آزادی مطبوعات» اعلام کرد و بعد از آن هر ساله از این روز در سرتاسر جهان گرامی داشت به عمل می‌آید.

اصول و معیارهای اساسی: در کشورهای توسعه‌یافته آزادی مطبوعات و رسانه‌ها بر این امر تأکید می‌کند که تمام مردم حق ابراز نظر، گفتن و نوشتن در رسانه‌ها را دارند و اعلامیه جهانی حقوق بشر نیز آنرا تایید و حمایت می‌کند. این قانون هرگونه مداخله از جانب دولت‌ها یا ذی نفعان را منتفی می‌شمارد. این دیدگاه به‌طور معمول با وسائل اطمینان دهنده قانونی از تمام رده‌های مختلف آزادی برای تحقیقات علمی، انتشار، رسانه‌ها همراه می‌شود و عمق قوانین محل سیستم قضایی یک کشور را که سعی

در برهم زدن آزادی قانونی رسانه‌ها دارد به تصویر می‌کشد. مفهوم آزادی بیان گاهی با وضع قوانین اصلاحی فردی و رسانه‌ای دروغین به عنوان آزادی مطبوعات، پوشانده می‌شوند. سوای تعریف‌های قانونی کشورها، بسیاری از موسسه‌های غیردولتی معیارها و اصول متفاوتی را برای قضاوت درباره میزان آزادی مطبوعات در سرتاسر جهان رعایت می‌کنند که شامل:

- گزارشگران بدون مرز، تعداد روزنامه‌نگارانی را که کشته شده، مورد آزار قرار گرفته یا حبس و زندانی شده‌اند مورد بررسی قرار می‌دهد. این بررسی شامل میزان انحصار طلبی تلویزیون‌ها و رادیوها بعلاوه سانسور و خودسانسوری رسانه‌ها و استقلال کلی رسانه‌های داخلی یا برون مرزی در مواجهه با مشکلات ایجاد شده، نیز می‌باشد.
- کمیته حفاظت از روزنامه‌نگاران (CPJ) از ابزارهای روزنامه‌نگاری برای کمک به خبرنگاران استفاده می‌برد. این روند شامل دنبال کردن آزادی مطبوعات از طریق موضوعاتی مانند تحقیقات مستقل، مأموریت‌های حقیقت‌یابی و تماس مستقیم با موارد محل کار روزنامه‌نگاران سرتاسر جهان می‌باشد. این کمیته همچنین پرونده‌های مرگ و زندانی شدن روزنامه‌نگاران را نیز دنبال می‌کند و کارکنان کمیته با وضع معیارهای استوار برای هر کدام از پرونده‌ها مانند تحقیقات مستقل، تحقیق و حقیقت‌یابی به بررسی امور پشت پرده هر یک از قتل‌ها یا زندانی شدن روزنامه‌نگاران می‌پردازند.

تاریخچه آزادی بیان: خانه آزادی توسط **ویندل ویلکی، النور روزولت، جورج فیلد، دروتی تامسون، هربرت پایارد** و دیگران در سال ۱۹۴۱ بنیان گذاشته شد. فلسفه وجودی این سازمان در مقابله با تهدیدات نازی و هیتلر در آن زمان بود اما مأموریت امروزی سازمان مذکور که مدعی آن است، بسط دموکراسی و آزادی در سرتاسر جهان می‌باشد و مبارزه با دیکتاتوری‌های آمریکای مرکزی و شیلی، آپارتاید در آفریقای جنوبی، فرونشاندن جنبش پاراگوئه، جنگ شوروی در افغانستان، تجاوز آمریکا در سوریه و عراق نسل‌کشی در بوسنی و رواندا، نقض وحشیانه حقوق بشر در کوبا، برمه، چین، ایران و مثالهم می‌باشد.

این سازمان از مدافعان حقوق بشر، معتقدان دینی، اتحادیه‌های کارگری، روزنامه‌نگاران و طرفداران تجارت آزاد پشتیبانی به عمل می‌آورد. اموری را که سازمان مذکور در دهه ۱۹۴۰ از آنها پشتیبانی می‌کرد شامل طرح مارشال (**نوسازی اروپا بعد از جنگ جهانی دوم**) و تأسیس ناتو می‌شد. در دهه شصت تا هفتاد (میلادی) سازمان مذکور از جنبش حقوق شهروندی آمریکا پشتیبانی کرد و همچنین در این ایام بود که از آندری ساخاروف (منتقد وضع در شوروی) و نهضت همبستگی لهستان حمایت نمود. در سال ۱۹۷۹ سازمان مذکور چگونگی انتخابات رودزیا (زیمبابوی کنونی) را منعکس نمود که منجر به نتایج خوبی برای آنها شد ولی در انتخابات سال ۱۹۸۰ در زیمبابوی، موگابه از طریق نفوذ انگلیس به قدرت رسید.

کارهای اخیر این مؤسسه بیشتر در رابطه با پشتیبانی از قوانین شهروندی در تحولات صربستان، اوکراین و قرقیزستان بوده‌است. این سازمان در اردن با تبعیض جنسی علیه زنان مبارزه کرده‌است، در الجزایر با جستجوی عدالت به قربانیان شکنجه کمک نموده‌است، در ازبکستان با نقض حقوق بشر و... به مبارزه برخاسته‌است.

مشکلات خبرنگاران در افغانستان و موقف طالبان در مورد آزادی بیان و مطبوعات: آزادی بیان در افغانستان نیز فراز و فرودهای زیاد و مسیر پرپیچ و خمی تا ریخ داشته‌است. در گذشته‌های دورتر خبرنگاران افغانستان در خط مقدم صفوف مبارزات سیاسی قرار داشتند و در اصلاحات سیاسی و فرهنگی نقش بارزی را ایفا کردند.

روزنامه انیس یکی از قدیمی ترین روزنامه های افغانستان نیز در 15 ثور 1306 یعنی در سال تأسیس رادیو به مسئولیت غلام محی الدین انیس آغاز به کار کرد. غلام محی الدین انیس از رسانه گران ، نویسندگان و روزنامه نگاران معروف و با اعتبار کشور و از مبارزان راه آزادی است که بعد از سقوط دولت امانی به جرم آزادی خواهی به زندان افتاد و در سال 1317 جان باخت و بعد از او سرور جویا مسئولیت انیس را به عهده گرفت که او هم از مبارزان سیاسی و آزادیخواه بود که در سال 1327 به خاطر فعالیت های سیاسی زندانی شد و بعد در جدی 1340 درگذشت.

اما در شرایط کنونی که افغانستان در چنگال گروه افراطی و متجر طالبانی افتاده از آزادی بیان و حنا پوشش گزارش های حوادث تروریستی روز افزون جلوگیری می شود. افراط گرایی، تحجر و تعصب و اعمال غیر انسانی در اداره طالبان انعکاس داده نه می شود . روز نامه نگار ها از ترس جان در حاکمیت گروه تروریستی طالبان که دشمنان آزادی بیان هستند، نه می توانند حوادث را بازتاب دهند و به اطلاع مردم و جهانیان برسانند.

در خط مقدم مبارزه طاقت فرسا خبرنگاران قرار دارند و از این رو وضعیت دشوار و مسئولیت سنگین خود را درک می کنند اما به خبرنگاران به عنوان سنگرداران و مبارزان راه آزادی در اداره طالبان کوچکترین امنیت و مصونیت وجود ندارد . سال گذشته متأسفانه خطرناک ترین سال برای افغانستان بود که تعداد 20 تن از خبرنگاران و کارکنان رسانه ای قربانی شدند و موارد زیاد دیگر تهدید و خشونت علیه خبرنگاران را نیز شاهد بودیم. طالبان نه تنها در شرایط حاکمیت غیر مشروع خود بلکه در هنگام اجرای اعمال تروریستی در قدم اول خبر نگران را هدف قرار می دادند .

مطبوعات و خبرنگاران در افغانستان اکنون با مشکلات زیادی مواجه هستند چالش خشونت و ناامنی در رأس همه مشکلات قرار دارد که از جانب ملیشه های بی سرو پای طالبان اعمال می شود. در کنار همه این مشکلات، اداره خود ساخته امارت طالبانی همواره و به طور عمدی موقف منفی در قبال آزادی بیان داشته است. از نگاه پالیسی ها و رویکردهای اصلی و اجراءات رسمی همواره ضدیت جدی با آزادی بیان و رشد رسانه ها تبارز داده اند.

<https://www.sbs.com.au/language/dari/audio/world-press-freedom-day>

<https://www.dw.com/en/afghanistan-how-press-freedom-has-crumbled-since-the-taliban-takeover/a-60358683>